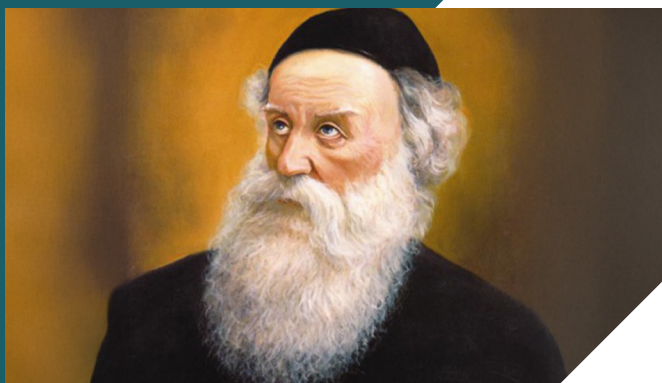




שטו טקויה חב"ד?

מהי חסידות חב"ד?

מגאולת אדמו"ר הזקן ועד ימינו

חוברת למרצה



תובנות לחיים

טעימה מתורתו של הרבי

י"ט כסלו



THE
SHLUCHIM
OFFICE

לזכות הרב יוסף וזוגתו מרת יעל מיכאלשוילי ומשפחתם שיחיו



לתרומה ולהקדשת שיעור לחץ כאן

או סרוק את הברקוד



לפרטים נוספים צור קשר באימייל INFO@JEWISHINSIGHTS.ORG
להורדת מערכי שיעור נוספים בקרו באתר WWW.JEWISHINSIGHTS.ORG

עימוד | מוסי וולוסוב
אתר אינטרנט | יובל כץ וישראל ויסוצקי
אדמיניסטרציה | לוי שמטוב

ועדה מייעצת
הרב אשר דערן - קייפ-טאון, דרום אפריקה
הרב מנדי גרליצקי - תל אביב, ישראל
הרב לוי גרינברג - אלפטון, טקסס
הרב דוד גולדברג - סאו פאולו, ברזיל
הרב לוי שייקביץ - כפר חב"ד, ישראל
הרב מנדי גרינברג - טווינסבורג, אוהיו
הרב שמואל פרידמן - ב. בלנקה, ארגנטינה
הרב יוסף יצחק בלוי - כינרת, ישראל
הרב חיים דרוקמן - לוצרן, שווייץ

ספרדית
תרגום ועריכה | הרב רפי טוויל

צרפתית
תרגום ועריכה | הרב יאיר אלבז
הגהה | ש. אלבז
עימוד | לוי אלבז

פורטוגזית
תרגום | מר יצחק דיין
עריכה | הרב ישעי' דיין
עימוד | מייק קטן

רוסית
תרגום ועריכה | הרב אלכסנדר גרישין
עימוד | ת. וולף

משרד השלוחים
י"ר | הרב גדליה שמטוב
פיתוח | הרב מנדי שמטוב

עורכים
הרב אברהם גרינברג
הרב זושא גרינברג
משתתף בעריכה | הרב שלום בער חזן

עברית
עריכה לשונית | הרב לוי שייקביץ
הגהה | הרב מנחם וילהלם

אנגלית
תרגום ועריכה | הרב מענדל סופער
הגהה | הרב מענדל לברטוב

נסד בימי השבעה לזכרון ולע"נ הרב גבריאל נח וזוגתו רבקה הי"ד הולצברג
שלוחי הרבי במומבאי, הודו



© Published and Copyright 2025 by
Shluchim Office International

תוכן השיעור

א. ייסוד תנועת החסידות.....6

לאחר פרעות קשות והרס של מאות קהילות, העם היהודי נקלע למשבר חמור. נוסף לכך, התגלע קרע חברתי בין לומדי התורה לפשוטי העם. גם בקרב הלומדים הורגש יובש רוחני.

בזמן הזה נולד הבעש"ט. הוא חידש שהיחס בין ה' ליהודי עומד על אהבה, והדגיש שיהודים פשוטים שמקיימים מצוות נעלים מאלו הלומדים תורה. בכך כך עורר אהבה כלפי אותם יהודים פשוטים (מקורות 1-2).

חידוש נוסף היה האמונה בהשגחה אלוקית פרטית, לפיה כל פרט בבריאה תחת השגחת ה' (מקור 3). כשהתעורר וויכוח בקרב תלמידי המגיד לגבי מידת הפצת החסידות, אמר רבנו הזקן את משל האבן ובן המלך, לפיו יש להפיץ את תורת החסידות בהרחבה כדי להחיות את נפשות ישראל (מקור 4).

ב. ייסוד תנועת חב"ד.....10

אדמו"ר הזקן המשיך והרחיב את פרסום החסידות ובמשך הזמן נלקח למאסר. בעת שהותו בכלא, התגלו אליו הבעש"ט והמגיד. הרבי ביקש להבין מהי סיבת המאסר, ורבותיו השיבו לו שהתעורר עליו קטרוג בשל הפצת החסידות. כאשר שאל אם עליו להפסיק, עודדוהו להמשיך ביתר שאת.

שואל הרבי: אם רבנו הזקן ביאר שהפצת החסידות היא פיקוח נפשות, ובכך ביטל את הקטרוג על רבו, מדוע הוא מסתפק האם להמשיך בהפצה? ועוד: אם הקטרוג על החסידות כבר בוטל בימי המגיד, כיצד התעורר שוב בימיו של רבנו הזקן?

ג. ההבדל בין טיפה לנהר.....10

ההסבר: הבעש"ט והמגיד גילו חסידות בצורה של 'נקודה' – רעיון רוחני קצר ומרוכז. רבינו הזקן, לעומת זאת, הרחיב וביאר את החסידות בשכל ובהבנה, וכך הפכה נגישה ורחבה הרבה יותר. לכן נוצר בימיו קטרוג חדש שלא היה בדורות הקודמים.

בנוסף לכך, תורת חב"ד מבארת שאפשר לבאר את הענינים הנעלים ביותר בתורה, גם לאנשים "נידחים" מבחינה רוחנית, וזה יעורר אותם. ובכך התעורר קטרוג חדש (מקור 5).

ומכאן נבין את הספק של אדמו"ר הזקן: הקטרוג החדש גרם לכך שדרכו התפרשה כמרידה במלכות והעמידה את חסידיו בסכנה ממשית, ולכן עלתה שאלה הלכתית האם הדבר מחייב מסירות נפש, או שמא עליו להפסיק את הפצת החסידות.

בימים הקרובים, חסידי חב"ד ועם ישראל כולו יחגגו את יום י"ט בכסלו – "ראש השנה לחסידות".
מהו החג הזה, ומדוע הוא רלוונטי לכל אחד מאיתנו?
לשם כך עלינו לשוב מעט אחורה, לתקופת ייסוד תנועת החסידות על ידי הבעל שם טוב.

•

אפשר לפתוח בציטוט חלקי של השיר של המשורר הידוע אלתרמן, דלהלן:

(הקצין, שבעצמו הגיע ממשפחה חב"דית, מסביר לצנזור:

שמע גריגורי, שמע גרישה אחי,
תבינה אם אין לי תט.
הם אינם מכירים ביאוש ובכניעה,
וחמים הם כאש מתלקחת!

וחזק בטחונם מכל צר ואסון,
ושוה בטחונם ב'טליונים'! (גדודים)
כך צוה עליהם מנהיגם שניאורסון,
ואני מאותם שניאורסונים...

ובדברי עליהם
בלבי ארגישה,
כי אותו הניצוץ לא יכבה בי לעד!

חסידי חב"ד שברוסיה הריצו טלגרמה לתל אביב

בדבר משלוח אתרוגים ולולבים.

בדרכה הגיעה הטלגרמה

לידי הצנזורה הצבאית הרוסית ושם...

נשא את ראשו

הצנזור הצבאי

ויברק מבטו, חושד וחד,

ויפנה כה וכה

וישאל חשאי:

שטו טקויה (מה זה) חב"ד?

אז נכנס קצין הגורדיה, דוד שניאורסון,

וירמז לו הצנזור: הקשב נא, דודקה!

אין כמוך בקי בסבכי השלטון,

אנא - מה זה חב"ד? נא, יהיה לי ידיד כאן!

ויחיד הקצין שניאורסון, מהרהר,

עת הושיט אל הכתב את היד,

וידבר: אי, חב"ד... חבר צנזור יקר,

אי, חב"ד, חבר צנזור - חב"ד!

השיעור לשבוע י"ט כסלו – פרשת וישלח:

משיחות מוצש"ק פ' מקץ, נר ח' דחנוכה, ויום א' מוצאי זאת חנוכה
ה'תשמ"ו, הנחה בלתי מוגה,
תורת מנחם ה'תשמ"ו חלק ב' עמ' 199 ואילך

א. ייסוד תנועת החסידות

תקופה קשה בגשמיות

התקופה שבה צמחה תנועת החסידות, היתה תקופה קשה ביותר לעם היהודי, הן מבחינה גשמית והן מבחינה רוחנית. מבחינה גשמית היתה זו התקופה שלאחר אירועי הפוגרומים הידועים בשם 'גזירות ת"ח ות"ט' (גזירות ת"ח-ת"ט – 1648-1649 – היו סדרת פרעות שביצעו הקוזאקים בהנהגת בוגדן חמלניצקי ימח שמו, נגד יהודי פולין, שהתרחשו במהלך מרד הקוזאקים נגד האיחוד הפולני-ליטאי. הפרעות גרמו לטבח של עשרות אלפי יהודים, חורבן של מאות קהילות ולמספר עצום של פליטים. כדי לציין את האבל, נקבע יום כ' בסיוון כתענית ציבור לזכר הנספים, נתקנו קינות מיוחדות והוטלו איסורים על שמחות).

קרע חברתי

בעקבות הפוגרומים, נותרו משפחות רבות ללא מקור פרנסה. המצב הכלכלי העגום לא אפשר לרוב היהודים לשלוח את בניהם ללמוד ב"חדר" (בית הספר היהודי), ובמקום זאת הם סייעו להוריהם במלאכתם. רק העשירים – שהיו מתי מעט – יכלו לאפשר לעצמם לחנך את ילדיהם ללימוד תורה. הדבר הוביל לכך שבעם ישראל גדל דור של יהודים פשוטים שלא ידעו קרוא וכתוב. קרע של ממש נפער בין תלמידי החכמים ובין היהודים הפשוטים, עד שבערים מסוימות נבנו בתי כנסיות נפרדים עבור תלמידי החכמים ועבור פשוטי העם.

מצב זה חילק את העם היהודי לשני חלקים שהתנכרו זה לזה. עם השנים, התהום שהפרידה ביניהם הלכה והעמיקה, עד שעצם עובדת יהדותם של האנשים הפשוטים החלה לעמוד בספק.

גם בקרב לומדי התורה היה המצב לא שפיר כלל. במשך שנות הגלות הארוכות השתבשו ערכי יסוד. רבים מלומדי התורה איבדו את המשמעות הפנימיות של היהדות: אמונה טהורה, שמחה של מצווה, אהבת ישראל ועוד. התפילה היתה לגוף חסר נשמה; קיום המצווה – גם אם היה דקדקני, היה לטורח, בלי אהבה ושמחה; אפילו לימוד התורה – פסגת חייהם של אותם אנשים – היה חסר את חום נשמת היהדות. היהדות הפכה ליהדות של "אוי" – אם לא תקיים מצווה או לא תלמד תורה, הקב"ה יעניש אותך.

על רקע היסטורי עצוב זה, נולד רבי ישראל הידוע בכינויו 'הבעל שם טוב', ביום ח"י אלול תנ"ח (1698). נשמתו נועדה להפיח חיים בעם ישראל. שמו הוא גם שמו של העם, שכן לידתו הייתה קריאת התעוררות לעם שהיה שרוי בעילפון רוחני.

מה חידש הבעל שם טוב?

ה' אוהב כל יהודי

מקור 1 משיחת יום ב' פ' בשלח, יו"ד שבע, ה'תש"כ, תורת מנחם חלק כז עמ' 302

ידוע מאמר הבעל שם טוב¹ שאהבת הקב"ה לכל אחד ואחת מישראל היא שלא בערך נעלית יותר מאהבת הורים זקנים לבנם יחידם שנולד להם לעת זקנתם.

לתלמיד
עמ' 3

בראשית הכול, הבעל שם טוב חידש שהיחס בין האדם לה' הוא יחס של אהבה. ה' אוהב אותך ורוצה לעשות לך טוב. עליך ללמוד תורה ולקיים מצוות מתוך אהבה.

הוא המשיך והסביר, שהקב"ה אוהב את ילדיו מכל צורה וסוג, כמו שאבא אוהב את ילדיו בכל מצב. בין אם הם

פרופסורים או אנשים פשוטים. הוא הרחיק לכת ואמר, שבמובן מסוים, אנשים פשוטים אהובים עוד יותר!

מעלת אנשים פשוטים

מקור 2 משיחת יום ב' דחג השבועות, ה'תשי"ג, תורת מנחם חלק ח עמ' 207

כבוד קדושת² מורי וחמי אדמו"ר חזר על תורה של הבעל שם טוב³ אודות אהבת ישראל גם עבור אנשים פשוטים:

לתלמיד
עמ' 3

הגמרא אומרת: "מה כתוב בתפילין של ריבוננו של עולם? ומי⁴ כעמך כישראל גוי אחד בארץ"⁵. היינו, שבני ישראל הם התפילין של הקב"ה. בתפילין יש תפילין של יד ותפילין של ראש – ששתיהן מצווה וחייבים בברכה, והסדר הוא, שהנחת תפילין של יד קודמת להנחת תפילין של ראש. כמו כן הוא גם בתפילין של ריבוננו של עולם, שתפילין של יד – שמתייחסות לאנשים פשוטים מקיימי מצוות, קודמות לתפילין של ראש – שמתייחסות ללומדי ויודעי התורה.

תורה זו עוררה אצל יהודים רבים רגש של אהבת ישראל גם ליהודים פשוטים – מצד המעלה היתירה של בעלי המעשים הטובים לגבי בעלי ההשגה.

השגחה פרטית

מקור 3 משיחת י"ג תמוז, ה'תשי"א. תורת מנחם, כרך ג', עמוד 208

שיטת הבעל-שם-טוב אודות השגחה פרטית היא, שְׁהִיא גַם עַל דּוֹמָם צוֹמֵחַ חַי, וְעַל כָּל פֶּרֶט וּפְרֶט. וְעַד שֶׁאֵפְלוּ עָלָה הַמַּתְגַּלְגֵּל מֵצַד זֶה לְצַד זֶה, אִם יִתְגַּלְגֵּל עַל יְדֵי רוּחַ אֱלֹהִים אַחֵר, הָרִי זֶה גַם בְּהַשְׁגָּחָה פְּרִטִית.

לתלמיד
עמ' 3

על פי שיטת הבעל שם טוב, קיימת השגחה פרטית על כל דבר שקיים בעולם – החל מבני אדם וכלה בגרגרי חול. כל תנועה של כל מציאות כלשהי שקיימת בעולם – היא ברצונו ובהשגחתו הישירה של הקב"ה.

סיכור העלה שנפל

אחד מתלמידי הבעל שם טוב לא היה יכול לעכל תפיסה זו של השגחה פרטית. את שאלותיו הפנה אל רבו. במקום להשיב לו בהסברים ובהוכחות שכליות, הוא ציווה עליו ללכת ליער, לעמוד ליד עץ כלשהו ולהתחיל לעקוב אחר גלגוליו של העלה הראשון שינשור ממנו. התלמיד עשה כן והחל לעקוב אחר העלה. שעה ארוכה שמר התלמיד על עקבותיו של העלה שהרוח העיפה אנה ואנא, עד שהוציאה אותו אל מחוץ ליער.

לתלמיד
עמ' 3

העלה המשיך להתגלגל על פני השדה ולבסוף נתקע בין שתי אבנים. התקרב התלמיד אל העלה, וראה כי מבין האבנים יוצאת תולעת ומתחילה לחרסם בתיאבון את העלה. כאשר שב התלמיד אל רבו, עוד בטרם פצה את פיו לספר על קורותיו, אמר לו הבעל שם טוב: "הקב"ה, שהוא זן את העולם כולו, גלגל את העלה כך שיגיע אל התולעת המסכנה וישמש לה מזון, וכל גלגוליו של העלה היו בהשגחה פרטית".

לתלמיד
עמ' 4

הפצת תורת החסידות

המסרים של תורת החסידות כבשו בסערה את העולם היהודי. היהודים קיבלו אותם כטל תחיה, ובתוך שנים ספורות, מאות אלפי יהודים שייכו את עצמם אל תנועת החסידות. יש לציין, שאף שדרכי החסידות – השמחה,

4. דברי הימים-א יז, כא. ועוד.
5. ברכות ו, א.

2. שיחה זו (ס"ד-ה) הוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידית) ונדפסה בלקו"ש ח"ב ע' 299 ואילך. – במהדורה זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ ע"י המו"ל.
3. ראה כתר שם טוב בהוספות סצ"ב. וש"נ.

האהבה לכל אדם באשר הוא וכן הלאה – כבשו את כולם, תורות החסידות עצמן (שחלקן הובאו כאן), נלמדו רק בקרב המעגל הקרוב יותר של הבעל שם טוב, תלמידיו, ותלמידי תלמידיו.

הוויכוח

בדור הבא של החסידות, התעורר ויכוח בין תלמידי הבעל שם טוב עצמם עד כמה ראוי לפרסם את "תורות" הבעל שם טוב בקרב הציבור הרחב. היו שסברו, שאת ה"תורות" עצמן יש ללמוד רק בקרב המעגל הקרוב ביותר, כדי לוודא שהן מובנות נכון ולא לוקחים אותם למחוזות זרים. אך רוב התלמידים, בראשם המגיד ממזריטש, חשבו שהדרך הנכונה היא ללמד את כולם את תורת הבעל שם טוב, והיא תהווה טל תחייה לנשמות עם ישראל.

הוויכוח העז מומחש והוכרע בסיפור מרתק:

מקור 4 התמים חלק ב' עמ' מ"ט

ספר אדמו"ר הזקן:

לתלמיד
עמ' 4

הרב הקדוש רבי פנחס מקוריץ היה מנגד לשיטת מורנו ורננו לדבר דברי תורה בפסוקים, באמרו כי דברים רמים ונשאים כאלה צריכים זהירות.

ביום ההוא מצא הרב הקדוש רבי פנחס, שני עלים כתובים של דברי תורתו של כבוד קדשת מורי ורבי מתגוללים בחדר ליום היום, ונקפיד על זה.

כשראיתי את רבי פנחס בקפידתו, אמרתי לו את המשל הידוע, מכן מלך שחלה בחלי עצום, והרופאים אמרו שאין תרופה למכתו, רק בדרך סגולה, לשחק אבנים טובות ולשתות מהמים ההם. ויאמר המלך לעשות כן. ויחפשו באוצר המלך אחר האבן הטובה עם הסגולה הנפלאה ולא נמצאה באוצר המלך, ובין כך התגברה מחלתו של בן המלך.

ויחקר אחד החכמים וימצא, שפכת המלך ישנה אבן אחת שאין דגממה בכתרי המלכים, והאבן ההיא יש בה את הסגולה לרפא את מחלתו של בן המלך. ויגידו למלך את דברי החכם, אבל בינתים הורע מצבו של בן המלך כל כך, עד אשר הרופאים אמרו, שאף אם ישפכו את מי הרפואה לתוך פיו, ספק אם יקבלם, והאבן היקרה מפתר המלך תלך לאבוד בלי כל תועלת.

ויצן המלך ויאמר: "יקר הוא כתר המלכות, שהוא עטרת תפארת לעושיה, וכבוד נעלה לנושא, והאבן היקרה היא גזר העטרה המכתירה, אבל כל זה הוא פאין וכאפס לגבי מהותו ועצמותו של בן המלך, אשר כדאי שישחקו את האבן היקרה אפלו על הספק, פן ואולי תגיע טפה אחת לתוך פיו של בן המלך, וירפא מחליו".

כשגמרתי המשל לפני הרב הקדוש רבי פנחס, התחיל לשחוק ויאמר: "צדקת בדבריה. והוא למוד זכות על השיטה לומר דברי תורה ברבים, ואשרי הרב שיש לו תלמידים כאלה".

בתור דברי רקע לענין הקטרוג, אפשר להסביר, שכבר במתן תורה, כשה' רצה לתת את התורה למשה רבינו, אמרו לו המלאכים: מדוע אתה נותן את התורה לבני אדם? תנה הודך על השמים! ז.א. שגם אז היה קטרוג, שלא לגלות את התורה לבני אדם. משום שבאופן טבעי, הרוחניות אמורה להיות ב'עליונים', והגשמיות ב'תחתונים'. ואז ה' אומר למשה: תענה להם...

ומשה עונה למלאכים: כלום למצרים ירדתם? אב ואם יש לכם? הוא מסביר, שבסופו של דבר, התורה הקדושה והעליונה, היא בשביל החיים בעולם הזה הגשמי. ולכן, צריך לתת אותה לבני אנוש. ואכן הקב"ה ביטל את המחיצה בין העליונים והתחתונים – "ואני המתחיל" – ירד להר סיני, ונתן את התורה לבני ישראל.

ומאז זה ממשיך, בכל פעם שיש גילוי נוסף של עומק רוחני יותר בעולם הגשמי, ישנו קטרוג שאומר לקב"ה – תנה הודך על השמים! מדוע אתה מגלה את הרוחני יותר בגשמיות.

ואכן, במתן תורה, נתנה למשה רבינו תורת הנגלה ותורת הנסתר. את תורת הנגלה הוא מסר לכל בני ישראל, אך את תורת הנסתר, הוא השאיר בקרב יחידי סגולה, וכך זה המשיך במשך דורות רבים. וכשהמגיד ממזריטש החליט שהגיע הזמן לגלות גם חלקים מתורת הנסתר לרבים, התעורר הקטרוג, ושב ואמר: תנה הודך על השמים... וגם אז, מישהו היה צריך לענות על הקטרוג... והיה זה האדמו"ר הזקן, שבמשל האבן המפורסם, ביטל את הקטרוג, והסביר מדוע זה כל כך נחוץ.

ב. ייסוד תנועת חב"ד

אדמו"ר הזקן, רבי שניאור זלמן מליאדי, שהיה תלמידו של המגיד ממזריטש – ממשיך דרכו של הבעל שם טוב – הלך צעד נוסף קדימה והפיץ את תורת החסידות לחוגים יהודים רחבים במזרח אירופה. יתירה מזו, רבי שניאור זלמן ייסד את חסידות חב"ד – שיטה פילוסופית, ומערכת לימוד, התבוננות ושיפור אישי, שהפכה את המונחים הקבליים המופשטים לברי השגה ויישום יומיומי.

בשנותיה הראשונות עמדה תנועת החסידות במוקד התנגדות חזקה – לעתים חריפה – של הממסד הרבני והקהילה היהודית. אפילו בקרב התנועה החסידית עצמה, היו בין חבריו של רבי שניאור זלמן שחשו ש"הרחיק לכת" בהפיכת החסידות לאהובה בקרב ההמון ואת רעיונותיה הכמוסים לברי השגה לכל החפץ.

בסתיו תקנ"ט – 1798, בעקבות הלשנתם של מתנגדי החסידות שרעיונות חסידות חב"ד חותרים תחת אושיות השלטון הצארי, נאסר רבי שניאור זלמן במבצר הפטרופבלסקי שבפטרבורג. בחקירותיו היה עליו לספק לשרי הצאר הסברים על מונחי יסוד ביהדות ובפילוסופיה החסידית. לאחר חמישים ושלושה יום הוא זוכה מכל ההאשמות נגדו ושוחרר מהמאסר.

את מאסרו ראה רבי שניאור זלמן כהשתקפות של קטרוג שמימי על פעולותיו בגילוי סודותיה הכמוסים של התורה, ואת שחרורו כזכייה בדין בבית הדין של מעלה. לאחר שחרורו בי"ט כסלו, העצים את הפצת החסידות והרחיב את ביאוריו.

במהלך שהותו במאסר, נערך ביקור שמימי בתאו של אדמו"ר הזקן. אורחים חשובים באו אליו: הבעל שם טוב והמגיד ממזריטש ירדו אליו מן השמים. פנה אליהם רבי שניאור זלמן ושאלם, "מה מתרחש כאן? מדוע זה קורה לי?"

<< הרבי

ביקור מעולם האמת

ידוע סיפור החסידים⁶ שכאשר רבינו הזקן היה במאסר, נכנסו אצלו פעם אחת רבו הרב המגיד עם הבעל שם טוב נשמתו עדן, מעולם האמת. רבינו הזקן לא הכיר מימיו את הבעל שם טוב, אמנם, בראותו שנכנס לפני הרב המגיד, הבין שזהו הבעל שם טוב. ושאל אותם רבינו הזקן, "למה מגיע לו זה (הישיבה במאסר), ומה תובעים ממנו?" והשיבו לו, ש"נתחזק עליך הקטרוג על שאתה אומר דברי חסידות הרבה ובגילוי כו'". ושאל אותם, "ואם אצא מכאן, האם אפסוק מלומר דברי חסידות?" והשיבו לו, "כיון שהתחלת לא תפסוק, ואדרבה, לכשתצא תאמר יותר". עד כאן תוכן הסיפור.

לתלמיד
עמ' 5

מדוע לפתע התעורר ספק?

נשאלת השאלה:

לתלמיד
עמ' 5

ידוע⁷ הסיפור שאירע עוד בחיי הרב המגיד, שרבינו הזקן ביטל את הקטרוג על הפצת תורת החסידות. ועל פי זה נשאלת שאלה פשוטה: כאשר היה קטרוג על המגיד (כמה וכמה שנים לפני הקטרוג על רבינו הזקן) – ביטל רבינו הזקן קטרוג זה באמצעות ההסבר שפרסום והפצת החסידות

6. בית רבי ח"א פט"ז (בהערה).

7. יבמות לט, ב (ובפרש"י). חולין צג, ב (ובפרש"י).

הוא דבר הכי המוכרח, פיקוח נפש, הצלת חייו של בן המלך. אם כן, כיצד יתכן שרבינו הזקן ישאל את המגיד האם להפסיק, חס ושלום, מלומר דברי חסידות? וכי יש מקום אצל רבינו הזקן לסברה כזו, לאחר שהוא בעצמו הסביר שזהו ענין של פיקוח נפש ממש?!

קטרוג בסיבוב שני?

ויובן בהקדים תמיהה נוספת בכללות הענין - הסברם של המגיד והבעל שם טוב על הסיבה לשיבת רבינו הזקן במאסר, מפני שנתחזק עליו הקטרוג על שאומר דברי חסידות הרבה ובגילוי:

קטרוג דוגמת זה כבר היה בזמן נשיאותו של המגיד, וכאמור, קטרוג זה התבטל למעלה על ידי דבריו של רבינו הזקן עם המשל של שחיקת האבן הטובה שבכתר המלך כדי להציל את חייו של בן המלך.

נשאלת אפוא השאלה: מה השתנה והתחדש בתקופה שבין נשיאותו של המגיד לנשיאותו של רבינו הזקן (משך זמן של עשרים ושש שנה), שבגלל זה התחדש הקטרוג על רבינו הזקן לאחר שהתבטל כבר הקטרוג על המגיד בשנים שלפני זה?!

ג. ההבדל בין טיפה לנהר

<< הרבי

ההבדל בין נקודות לבין הסברה

ונקודת הביאור היא, שבמשך תקופה זו נעשה שינוי באופן גילוי תורת החסידות, ולכן, למרות שהתבטל הקטרוג על המגיד (על ידי המשל של בן המלך), התחדש הקטרוג על רבינו הזקן בעקבות השינוי באופן הגילוי של תורת החסידות כדלקמן:

לתלמיד
עמ' 6

ביאור הדברים:

השינוי באופן גילוי החסידות בין זמן נשיאותו של המגיד לזמן נשיאותו של רבינו הזקן התבטא בכך שרבינו הזקן התחיל לומר מאמרי חסידות באופן של חכמה, בינה דעת, ובלשון הזוהר⁸: "יתפרנסון" [מלשון פרנסה], שכן, כאשר ישנה את נקודת ה"חכמה", את ההתבוננות של "בינה", עד להתקשרות של "דעת", אזי מתאחד האדם עם המושכל (תורת החסידות) באופן של "יחוד נפלא", עד שנעשה "דם ובשר כבשרו" (כמבואר בתניא⁹) - כפי שרואים במוחש שעניני החסידות שנתגלו על ידי הבעל שם טוב והמגיד הם באופן של "נקודות" ביחס לביאור הענינים בספר התניא.

והנה, השינוי בגילוי תורת החסידות בזמן נשיאותו של רבינו הזקן - באופן של הרחבה, הבנה והשגה, תורת חב"ד - הוא הגורם לקטרוג על רבינו הזקן, גם לאחר שנתבטל הקטרוג על המגיד.

וביאור הענין:

במשל של רבינו הזקן בנוגע להצלת חייו של בן המלך באמצעות שחיקת האבן הטובה שבכתר המלך - שהביא לביטול הקטרוג על המגיד - מודגש הצורך שתיכנס "טיפה אחת" לפיו של בן המלך, אשר, טיפה אחת זו תציל את חייו של בן המלך.

ודוגמתו בנמשל - גילוי החסידות (פנימיות התורה, האבן הכי יקרה שבכתר המלך) באופן של נקודה, כאמור, טיפה אחת, שכן, מכיון שמדובר אודות "תורת ה'", ובפרט פנימיות התורה, הרי נקודה אחת, טיפה אחת, פתגם אחד - יש בכוחם להחיות את בן המלך.

וראיה לדבר - שגילוי החסידות באופן של נקודה - בדורו של הבעל שם טוב, בדורו של המגיד, ובהתחלת נשיאותו של רבינו הזקן - אכן הועיל ופעל להחיות את בן המלך!

אמנם, כאשר רבינו הזקן התחיל לגלות את תורת החסידות (לא רק באופן של נקודה, טיפה אחת, אלא) באופן של הרחבה, על ידי תורת חב"ד, אזי התחדש הקטרוג למעלה.

8. תקו"ז ת"ו בסופו. וראה לקו"ש חכ"ד ע' 136 הע' 35. וש"נ.
9. פרקים ג-ה.

סודות כמוסים, גם לאדם "נידח"

מקור 5 משיחת י"ט כסלו, ה'תש"כ, תורת מנחם כרך כז עמוד 204

תורת חסידות חב"ד מבארת איך שיכולה להיות מציאות שיהודי נמצא במעמד ומצב של "נידח", היינו, שעל פי תורה שהיא תורת חסד, הרי הוא "נידח", ולמרות כל זה, מצד ההבטחה ש"לא ידח ממנו נידח", יכולים להסביר לו את הענינים היותר נעלים שבתורה, אפילו אם לעת עתה אינו שייך עדיין לקיום המצוות, וברור הדבר, שמכיון שהוא אדם שכלי, הרי זה יחדור בשכלו, וסוף כל סוף יביא הלימוד לידי מעשה, שתהיה אצלו שינוי ההנהגה, ויעסוק בקיום המצוות בפועל.

לתלמיד
עמ' 7

באם עד עכשיו דברנו על האהבה גם ליהודי פשוט, ואת לימוד החסידות גם עם אנשים פשוטים, הרי שכאן אנו רואים הדגשה נוספת, שתורת החסידות חב"ד מבארת שסודות אלו מיועדים גם לאנשים שהם במצב של נידח – אנשים שלעת-עתה לא שומרים תורה ומצוות בשלימות. גם איתם עלינו ללמוד את הסודות הנעלים ביותר, והמאור שבה יחזירם למוטב.

<< הרבי

ומצד הקטרוג למעלה - נשתלשלו הדברים למטה באופן ששרי המלוכה ראו את הנהגתו של רבינו הזקן כמרידה במלכות שלהם, ובמילא, נוצר מצב שהמשך עבודתו של רבינו הזקן בגילוי תורת חסידות חב"ד היא נגד גזירת המלכות. ומכיון שכן, התעוררה שאלה הלכתית אצל רבינו הזקן - האם יש כאן חיוב של מסירות נפש (כמדובר לעיל בארוכה).

לתלמיד
עמ' 7

פסק דין משמים

והמעשה הוא העיקר:

לתלמיד
עמ' 7

לאחרי שניתנה ההוראה של הבעל שם טוב והמגיד לרבינו הזקן, שלא זו בלבד שלא יפסיק, חס ושלום, מלומר דברי חסידות, אלא אדרבה, שיוסיף עוד יותר - ישנה הוראה ברורה לתלמידיו ותלמידי תלמידיו עד סוף כל הדורות, שיש להוסיף ביתר שאת וביתר עוז בהפצת המעיינות חוצה.

משיחות מוצש"ק פ' מקץ, נר ח' דחנוכה, ויום א' מוצאי זאת חנוכה
ה'תשמ"ו, הנחה בלתי מוגה,
תורת מנחם ה'תשמ"ו חלק ב' עמ' 199 ואילך

נקודות מפתח

לתלמיד
עמ' 8

- הבעל שם טוב התגלה בתקופה של משבר גשמי ורוחני, קרע בין תלמידי חכמים ליהודים פשוטים, ויובש רוחני.
- הבעל שם טוב חידש את אהבת ה' לכל יהודי, גם הפשוט ביותר, וכי כל פרט בעולם מושגח בהשגחה פרטית.
- כשהתעורר ויכוח על מידת הפצת החסידות, הכריע אדמו"ר הזקן באמצעות משל שיש להרחיב את הפצת החסידות ולא להגבילה.
- ברבות הימים, כשנאסר, ביקרו הבעל שם טוב והמגיד מעולם האמת את האדמו"ר הזקן, ואמרו לו, שהמאסר הוא תוצאה מכך שהתעוררה על דרכו בהפצת חסידות, קטרוג בשמיים. הוא שאל אותם: כשאתחרר האם עלי להמשיך? והם הורו לו להמשיך ואף להגביר את ההפצה.
- שואל הרבי: אם כבר בשנים קודמות הוסר הקטרוג והוכרע שיש להפיץ, מדוע הרבי מסתפק מחדש? ואם הקטרוג בוטל בימי המגיד, מדוע הוא שב והתעורר בשנית?
- ההסבר: הבעל שם טוב והמגיד גילו חסידות כ'נקודה' מרוכזת, בעוד אדמו"ר הזקן הרחיב וביאר את החסידות בשכל ובהבנה וכתוצאה מכך התפשטה החסידות באופן רחב יותר, גם לקהל מרוחק יותר.
- המשל של הרבי ביטל רק את הקטרוג על הפצה 'נקודתית', אך כאשר החסידות התרחבה, התעורר קטרוג חדש.

ציצה לדרך

לתלמיד
עמ' 8

- תנועת החסידות התייסדה בכדי להביא טל תחיה לנשמות ישראל. בשביל להפוך את ה'אוי', ליהדות של "ג'וי" – שמחה.
- בדורות הראשונים, התורות של החסידות, היו ווארטים רוחניים ומעוררים, שחיממו את לבבות ישראל, אך דיברו בעיקר לאנשים מתוך הקהילה – לאנשים דתיים.
- י"ט בכסלו מסמל את התפתחות החסידות לכדי תורה מובנת ומוסברת בצורה שכלית, כך שאפשר להסביר אותה וללמד אותה לכל אדם משכיל. כל אדם, בין אם הוא דתי או לא, יכול להבין ולהתחבר למסרים של התניא, לתורת חסידות חב"ד כפי שאדמו"ר הזקן הסביר אותה.
- כשאנו לומדים חסידות, אל לנו להסתפק ב'טיפה' קטנה, עלינו לשקוע וללמוד את תורת החסידות, והיא תביא לנו חיות ומזור לנפש.